

ככה יעשה לאיש – הרכבת מרדכי ברזובות בבל וארץ ישראל

מגילה טז.

ועשה כן למרדכי אמר ליה מנו מרדכי אמר ליה היהודי אמר ליה טובא מרדכי איכא ביהודאי אמר ליה היושב בשער המלך.

אמר ליה סגי ליה בחד דיסקרתא אי נמי בחד נהרא אמר ליה הא נמי הב ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת.

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה ומחוי להו הלכות קמיצה לרבנן כיון דחזייה מרדכי דאפיק לקבליה וסוסייה מיחד בידיה מירתת אמר להו לרבנן האי רשיעא למיקטל נפשי קא אתי זילו מקמיה די לא תכוו בגחלתו בההיא שעתא נתעטף מרדכי וקם ליה לצלותא אתא המן ויתב ליה קמייהו ואוריך עד דסליק מרדכי לצלותיה.

אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה אמר להו אתא מלי קומצי קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידי אמר ליה רשע עבד שקנה נכסים עבד למי ונכסים למי.

אמר ליה קום לבוש הני מאני ורכוב האי סוסיא דבעי לך מלכא אמר ליה לא יכילנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למזייה דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי.

שדרה אסתר ואסרתיהו לכולהו בי בני ולכולהו אומני עייליה איהו לבי בני ואסחיה ואזיל ואייתי זוזא מביתיה וקא שקיל ביה מזייה בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח אמר ליה אמאי קא מיתנחת אמר ליה גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו רברבנוהי השתא לישוייה בלאני וספר אמר ליה רשע ולאן ספר של כפר קרצום היית תנא המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושנים שנה. בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה אמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכילנא דכחישא חילאי מימי תעניתא גחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לכו בנפל אויבך אל תשמח אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב ואתה על במותימו תדרוך.

ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתייה דקיימא אאיגרא סברה האי דרכיב אבוה והאי דמסגי קמיה מרדכי שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה דלי עיניה וחזת דאבוה הוא נפלה מאיגרא לארעא ומתה.

והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ולתעניתו

והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש אבל על בתו וחפוי ראש על שאירע לו.

The verse relates that Ahasuerus ordered Haman to fulfill his idea of the proper way to honor one who the king desires to glorify by parading him around on the king's horse while wearing the royal garments: "And do so to Mordecai the Jew who sits at the king's gate, let nothing fail of all that you have spoken" (Esther 6:10). The Gemara explains that when Ahasuerus said to Haman: "And do so to Mordecai," Haman said to him in an attempt to evade the order: Who is Mordecai? Ahasuerus said to him: "The Jew." Haman then said to him: There are several men named Mordecai among the Jews. Ahasuerus then said to him: I refer to the one "who sits at the king's gate."

Haman said to him: Why award him such a great honor? It would certainly be enough for him to receive one village [disekarta] as an estate, or one river for the levy of taxes. Ahasuerus said to him: This too you must give him. "Let nothing fail of all that you have spoken," i.e., provide him with all that you proposed and spoke about in addition to what I had said.

The Gemara describes what occurred as Haman went to follow the king's orders, as the verse states: "Then Haman took the apparel and the horse" (Esther 6:11). When he went, he found Mordecai as the Sages were sitting before him, and he was demonstrating to them the halakhot of the handful, i.e., the scooping out of a handful of flour from the meal-offering in order to burn it on the altar. Once Mordecai saw him coming toward him with his horse's reins held in his hands, he became frightened, and he said to the Sages: This evil man has come to kill me. Go away from him so that you should not get burnt from his coals, i.e., that you should not suffer harm as well. At that moment Mordecai wrapped himself in his prayer shawl and stood up to pray. Haman came over to where they were and sat down before them and waited until Mordecai finished his prayer.

In the interim, as he waited, Haman said to the other Sages: With what were you occupied? They said to him: When the Temple is standing, one who pledges a meal-offering would bring a handful of fine flour and achieve atonement with it. He said to them: Your handful of fine flour has come and cast aside my ten thousand pieces of silver, which I had pledged toward the destruction of the Jewish people. When Mordecai finished praying, he said to Haman: Wicked man, when a slave buys property, to whom belongs the slave and to whom belongs the property? As I once bought you as a slave, what silver can be yours?

Haman said to him: Stand up, put on these garments and ride on this horse, for the king wants you to do so. Mordecai said to him: I cannot do so until I enter the bathhouse and trim my hair, for it is not proper conduct to use the king's garments in this state that I am in now.

In the meantime, Esther sent messengers and closed all the bathhouses and all the shops of the craftsmen, including the bloodletters and barbers. When Haman saw that there was nobody else to do the work, he himself took Mordecai into the bathhouse and washed him, and then he went and brought scissors from his house and trimmed his hair. While he was trimming his hair he injured himself and sighed. Mordecai said to him: Why do you sigh? Haman said to him: The man whom the king had once regarded above all his other ministers is now made a bathhouse attendant [balanei] and a barber. Mordecai said to him: Wicked man, were you not once the barber of the village of Kartzum? If so, why do you sigh? You have merely returned to the occupation of your youth. It was taught in a baraita: Haman was the barber of the village of Kartzum for twenty-two years.

After Haman trimmed his hair, Haman dressed Mordecai in the royal garments. Haman then said to him: Mount the horse and ride. Mordecai said to him: I am unable, as my strength has waned from the days of fasting that I observed. Haman then stooped down before him and Mordecai ascended on him. As he was ascending the horse, Mordecai gave Haman a kick. Haman said to him: Is it not written for you: "Do not rejoice when your enemy falls"? Mordecai said to him: This statement applies only to Jews, but with regard to you it is written: "And you shall tread upon their high places"

The verse states: "And he proclaimed before him: Thus shall it be done to the man whom the king delights to honor" (Esther 6:11). As Haman was taking Mordecai along the street of Haman's house, Haman's daughter was standing on the roof and saw the spectacle. She thought to herself that the one who is riding on the horse must be her father, and the one walking before him must be Mordecai. She then took a chamber pot full of feces and cast its contents onto the head of her father, whom she mistakenly took as Mordecai. When Haman raised his eyes in disgust afterward, and looked up at his daughter, she saw that he was her father. In her distress, she fell from the roof to the ground and died. And this is as it is written: "And Mordecai returned to the king's gate" (Esther 6:12). Rav Sheshet said: This means that he returned to his sackcloth and his fasting over the troubles of the Jewish people. Simultaneously, "but Haman hastened to his house, mourning, and having his head covered" (Esther 6:12). "Mourning"; over the death of his daughter. "And having his head covered"; due to what had happened to him, as his head was full of filth.

מדרש אסתר רבה ו

מהר קח את הלבוש ואת הסוס [וגו'] ויקח המן את הלבוש ואת הסוס הלך לו אצל מרדכי, כיון שהגידו למרדכי שהוא בא, נתירא עד מאד, והיה יושב ותלמידיו לפניו. אמר להם לתלמידיו, בני, רוצו והבדלו מכאן שלא תכוו בגחלתתי, שהרי המן הרשע בא להרגני. אמרו, אם תמות נמות עמך. אמר להם, אם פן נעמד בתפלה ונפטר מתוך התפלה, וחסלון צלותהון יתבון ועסקין בהלכות מצות העמר, שהרי אותו היום ט"ז בניסן היה, ובאותו היום היו מקריבין עמר בזמן שבית המקדש קיים. אתא המן לגביהון אמר לון במה אתון עסקין, אמרו לו במצות העמר, הדיא הוא דכתיב ואסתקריב מנחת בכורים לה' וגו', תמן אמרי הלכות קמיצה אחוו ליה ודבר אחד שהיו קומצין מן העמר. אמר לון והדין עומרא מהו דדהב או דכסף, אמרי ליה לא דדהב ולא דכסף ולא דחיתין, אלא דשעורין. אמר לון בכמה הוא טימיה דידיה הוה בעשרה קנטרין, אמרין ליה סגין בעשרה מנין. אמר לון קומו דנצחון עשרה מנכון לעשרה אלפי קנטרין דכסף דילי. כיון דחסל ממצלי, אמר ליה המן למרדכי לבוש הדין לבושא דמלכא, אמר לו מה את מבזה מלכות, אית בר נש לביש לבושא דמלכותא ולא סח. אזל בעא בלנא ולא אשכח, מה עבד אסר חרציה ועאל ואסחי, כיון דנפק אמר לו סב לביש הדין כליא. אמר ליה מה את מבזה מלכותא, אית בר נש לביש כליא דמלכותא ולא מספר. אזל בעי ספר ולא אשכח, מה עביד אזיל לביתיה ואייתי ספרא ותיב וקא מספר ליה, שרי ומתנח, אמר ליה מה לך מתנח, אמר ליה ווי לאבוה דההוא גברא מעביר דומין פנטון קומין קלטו עביד בלן ספר. אמר ליה ובההיא שאילית לך לית אנא חכים לאבוהי דההוא גברא בלן וספר בכפר קריינוס ואת משכחת מאני ספרא דידיה. אמר ליה קום רכוב על הדין סוסיא, אמר ליה לית בי כח, דאנא סב. אמר ליה ולית אנא גבר סב, אמר לו ולא את הוא דגרמת לנפשך. אמר ליה קום דאנא סמיך קדלי ואת דריס גלוי וסליק ורכב למקיימה לכון מה דאמר כתבא ואתה על במותימו תדרך.

He went to Mordechai: Once it was told to Mordechai that he was coming, he became extremely frightened. He was sitting and his students were in front of him. He said to his students, "My sons! Run away from here, so you will not be burned by my coals, for the wicked Haman is coming to kill me." They said, "If you die, we will die with you." He said to them, "If so, let us stand in prayer, and we will pass away in the midst of prayer." They finished praying. They delved into the laws of the commandment of the Omer, for that day was the 16th of Nissan, and on that day they would have been offering the Omer when the Holy Temple was still there. Haman came to them. He said to them, "What are you dealing with?" They said to him, "The commandment of the Omer. That's what is written: [Leviticus 2:1] 'And when you bring a grain offering to God...' There they said the laws of the handful [of the barley for the priest]." They showed it to him. "One of those would they do the handful from the Omer." He said to them, "The Omer, is it of gold or silver?" They said to him, "It is not of gold, nor silver, nor wheat, but barley." He said to them, "How much is its price, 10 Kantars [i.e. a lot]?" They said to him, "It's enough [to buy it] with but 10 Mon [i.e. very little]." He said to them, "Get up from the dirt! The 10 ma'ahs of yours will [surely] triumph over my 10,000 bundles of silver." Once [Mordechai] finished his prayers, Haman said to him, "Get dressed in the royal clothes." He said to him, "What, do you mean to disgrace the kingdom? Is there anyone who dresses in the royal clothes without getting washed [first]?" [Haman] went and sought a bathkeeper, but he could not find. What did he do? He wrapped his loins and brought him in to wash [in his private bath]. Once he left [the bath], [Haman] said to him, "Old man, put on this crown." He said, "What, you mean to disgrace the kingdom? Is there anyone who puts on a royal crown without getting a haircut [first]?" [Haman] sought a barber but couldn't find. What did he do? He went home and brought scissors, and he

sat him down and was cutting his hair. He began to groan. [Mordechai] said to him, "What's with you that you're groaning?" He said to him, "Woe to the father of that man [me], who is letting go of his opportunity as king, to control everything, and has become a bathkeeper and a barber!" [Mordechai] said to him, "Is it any wonder? I don't know the father of that man [if he was] a bathkeeper and a barber in Kfar Krainos, but you indeed found his scissors!" [Haman] said to him, "Get up! Ride upon these horses!" [Mordechai] said to him, "I don't have the strength. I'm old!" He said to him, "And I'm not an old man?" He said to him, "Didn't you do this to yourself [i.e. this is your fault]?" He said to him, "Get up, I'll lean my neck, and you can step on top of it, and you will go up and ride, to fulfill for you that which is written, (Deuteronomy 33:29), 'You shall tread on their high places.'"

דָּבַר אַחַר, וַיִּקַּח הָמָן אֶת הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוּסִים וְגו'. אֶתָּא לְגַבֵּי מְרַדְכַּי וְאָמַר, עֲמוּד וּלְבוּשׁ, כְּמָה בֵּישׁ גָּדָא דְהָהוּא גְבָרָא, אָמַשׁ אֲנִי הַיִּיתִי עֲסִיק לְהַתְקִין לִיָּה צְלִיבָא, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְקִין לִיָּה כְּלִילָא. אֲנִי הַיִּיתִי מִתְקִין לְךָ חֲבָלִים וּמִסְמָרִים, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְקִין לְךָ לְבוּשׁ מְלָכוּת. אֲנָא בְּעֵינָא מִן מְלָכָא לְמִצְלִיב יְתֵדָּע עַל צְלִיבָא, וְהוּא אָמַר לִי לְמִרְכָּב לְךָ עַל סוּסָא, עֲמוּד וּלְבוּשׁ וְעֵבִיד לִיָּה כָּל מַה דְאַמְרֵן לְעִיל. וְכִיּוֹן דְרָכִיב, הַתְחִיל מְקַלְס לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲרוּמְמָךְ ה' כִּי דְלִיתְנִי וְלֹא שְׂמַחְתָּ אִיבִי לִי ה' אֱלֹהֵי שׁוֹעֲתֵי אֱלִיךָ וְתִרְפָּאֲנִי ה' הַעֲלִיתָ מִן שְׂאוּל נִפְשִׁי חַיִּיתְנִי מִיְרַדֵּי בּוֹר. תִּלְמִידֵיךָ מָה הָיוּ אוֹמְרִים זְמֵרוּ לְה' חֲסִידֵיךָ וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךָ קִדְשׁוֹ כִּי רָגַע בְּאִפּוֹ חַיִּים בְּרִצּוֹנוֹ בְּעֶרְבַּי לִין בְּכִי וּלְבַקֵּךְ רָנָה. אוֹתוֹ רָשַׁע מָה הָיָה אוֹמֵר וְאֲנִי אֲמַרְתִּי בְּשִׁלְוִי בַּל אֲמוּט לְעוֹלָם ה' בְּרִצּוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּ לְהַרְרֵי עֵינֵי הַסְתַּרְתָּ פְּנֵיךָ הַיִּיתִי נִבְהַל. אֶסְתַּר מָה הָיְתָה אוֹמְרַת אֱלִיךָ ה' אֶקְרָא וְאֵל ה' אֶתְחַנֵּן מַה בְּצַע בְּדַמֵּי בְּרַדְתִּי אֵל שַׁחַת הַיּוֹדְךָ עֶפֶר הַיְגִיד אֲמַתְךָ. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מָה הָיְתָה אוֹמְרַת שָׁמַע ה' וְחַנּוּנִי ה' הִיָּה עֹזֵר לִי הִפְכַת מִסְפְּדֵי לְמַחֹל לִי פִתְחַת שְׁקִי וְהַאֲזִינִי שְׂמַחָה, וְרוּחַ הַקְדֹּשׁ מָה הָיְתָה אוֹמְרַת לְמַעַן יִזְמַרְךָ כְּבוֹד וְלֹא יִדַּם ה' אֱלֹהֵי לְעוֹלָם אוֹדְךָ. בַּתּוֹ שֶׁל הָמָן נִשְׁקַפָּה מִן הַחֲלוֹן לְרֹאוֹת בְּצְלִיבָא, וְכִיּוֹן שְׂרָאֲתָה מְרַדְכַּי רוֹכֵב וְאָבִיָּה מְכָרִיז לְפָנָיו כְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ, הַשְּׁלִיכָה עֲצָמָה לְאַרְץ וּמַתָּה.